

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Холод М.В.

Україна, м.Запоріжжя, Запорізький районний методичний кабінет комунального закладу «Освітньо-аналітичний центр» Запорізької районної ради

У комплексі заходів модернізації освіти в Україні велику увагу приділено проблемі загальноосвітніх навчальних закладів, розташованих у сільській місцевості, що виконують багатофункціональну роль у суспільному житті, адже крім вирішення освітніх завдань, вони примножують розвиток національних традицій та цінностей, унікального потенціалу вітчизняної культури. Сьогодні від якості роботи школи залежить соціальний, економічний, культурний розвиток села, його майбутнє. Тому такими актуальними залишаються пошуки оптимальних шляхів розвитку сільської школи, яка відповідає б сучасним вимогам щодо забезпечення якості освіти на селі.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті відзначена велика роль освіти у сучасному суспільстві і визначені зобов'язання держави щодо забезпечення всім громадянам доступу до якісної освіти.

Якість освіти є тим показником, за яким визначається ефективність функціонування системи освіти будь-якої держави на будь-якому етапі її розвитку, особливо у період її модернізації.

У цих умовах оновлюються професійні вимоги до вчителя, а зокрема переноситься акцент з професійних знань на рівень професійних компетентностей і суб'єктної позиції вчителя щодо здійснення професійної діяльності.

Сучасна сільська школа в умовах переходу на національну модель освіти потребує «нового» типу вчителя — такого, що творчо думає, володіє сучасними методами і технологіями освіти, прийомами психолого-педагогічної діагностики, способами самостійного конструювання педагогічного процесу в умовах конкретної практичної діяльності, умінням прогнозувати та оцінювати свій кінцевий результат тощо.

Отже, реформування сучасної освіти висуває нові вимоги до педагогічних кадрів сільської школи. Педагог, який вільно й активно мислить, здатний прогнозувати результати своєї діяльності і відповідно моделювати освітній процес, є гарантом вирішення поставлених завдань. Сьогодні підвищився попит на соціально-активну і конкурентоспроможну особистість вчителя, здатну виховати особистість, соціалізовану у швидкоплинному світі. Від рівня професіоналізму педагогів, їх здатності до безперервної освіти безпосередньо залежать результати соціально-економічного і духовного розвитку суспільства. Вдосконалення всіх сторін діяльності навчального закладу можливе лише за умови ясного бачення керівником основних напрямків підвищення кваліфікації педагогів.

Проблема становлення і розвитку професіоналізму є загальнодержавною проблемою, вирішенню якої відводиться пріоритетне значення. Не випадково основною метою освіти стає не проста сукупність знань, умінь і навиків, а заснована на них особистісна, соціальна і професійна компетентність - уміння самостійно здобувати, аналізувати і ефективно використовувати інформацію, уміння раціонально й успішно жити і працювати в світі, що швидко змінюється.

Підвищення вимог до якості педагогічної освіти та праці є нагальною проблемою та умовою розвитку неперервної педагогічної освіти, стимулом оновлення її змісту на

підставі принципів фундаментальності, універсальності, інтегративності, варіативності, наступності та практичної спрямованості.

Відзначаючи в цілому динаміку розвитку неперервної педагогічної освіти, слід визначити наявність таких проблем, обумовлених як зовнішніми чинниками, так внутрішніми особливостями сучасного її стану:

- зниження престижності педагогічної освіти, соціального статусу педагога;
- відсутність у країні концепції неперервної педагогічної освіти, нормативно-правової бази та економічних механізмів її реалізації;
- нерозробленість наукових та науково-методичних основ діагностики якості педагогічної освіти;
- недостатньо ефективний механізм удосконалення професійної компетентності педагога на всіх рівнях;
- наявність протиріч між змістом сучасної педагогічної освіти та вимогами, що пред'являють сьогодні школа, суспільство, держава до особистості та рівня професійної компетентності вчителя;
- необхідність створення цілісного науково-методичного супроводу процесу вдосконалення професійної компетентності педагога на всіх стадіях її розвитку;
- слабка матеріально-технічна база та недостатнє програмне та науково-методичне забезпечення інформаційної підготовки педагогічних кадрів;
- недостатній рівень підтримки та стимулювання науково-прикладних досліджень, низька активність навчальних закладів і вчителів у конкурсах науково-практичних проєктів, конкурсах.

Школа сьогодні відчуває потребу у вчителів, який постійно прагне до творчого пошуку, має навички дослідної, експериментальної діяльності, вивчення, узагальнення, впровадження педагогічного досвіду, високий рівень інформаційної культури, вміє інтерпретувати новий зміст освіти в методику навчання і виховання, здійснювати аналіз результатів професійної діяльності як своєї власної, так і педагогічного та учнівського колективів.

Пошук шляхів підвищення якості безперервного навчання педагогічних працівників, розвиток педагогічної майстерності, формування навичок науково-дослідницької роботи – пріоритетні завдання методичних служб різних рівнів.

Районний методичний кабінет комунального закладу «Освітньо-аналітичний центр» Запорізької районної ради Запорізької області здійснює в системі науково-методичний супровід забезпечення вільного доступу до якісної освіти, розвитку професійної компетентності кожного педагога, формування в нього вмінь не лише сприймати інновації, а й творчо їх реалізовувати в практичній діяльності.

Нині методичний кабінет – це установа, яка:

- здійснює свою діяльність на основі нормативно-правової бази;
- має сучасну систему науково-методичної роботи з високим рівнем ефективності;
- є центром інноваційних ідей та організатором їх реалізації, самоосвітньої роботи педагогів;
- має професійно підготовлений творчий колектив, якому притаманна технологічна компетентність та сформованість інноваційної культури;
- є центром координації та моніторингу за такими напрямками: управлінський, педагогічний, психологічний.

Найважливішими напрямками, які окреслив у своїй діяльності районний методичний кабінет у роботі з педагогічними кадрами, є:

- науково-методичне забезпечення системи дошкільної та загальної середньої освіти в умовах впровадження нових державних стандартів;

- трансформування наукових ідей у педагогічну практику, науково-методична підтримка інноваційної діяльності в освітній галузі, наукові пошуки та експериментальна робота;

- вивчення, впровадження, узагальнення, поширення педагогічного досвіду;

- системний моніторинг змісту, форм і методів освіти, її якості та результативності;

- створення оптимальної системи інформаційного забезпечення та інформаційно-аналітичного обслуговування навчально-виховного процесу та управління ним;

- консультування педагогічних працівників з проблем сучасного розвитку освіти, організації навчально-виховного процесу, впровадження досягнень психолого-педагогічних наук;

- проектування педагогічного простору навчальних закладів.

Складовими інноваційної діяльності методичної служби є:

- наукова ідея;

- наукові пошуки;

- оформлення пошуків та експериментальних досліджень в інноваційний продукт (технології, методики та рекомендації, програми, статті, моделі, макети, зразки тощо);

- планування інноваційної діяльності щодо впровадження новітнього продукту: інформаційний аналіз потреб, запитів, пошукові дослідження, апробація та впровадження інноваційних технологій, моделей, методичних розробок.

Реалізація компетентнісного підходу в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників зумовила перегляд акцентів як у змісті, так і у формах навчання, що спрямовані на вдосконалення педагогічної майстерності.

Рівень професійної майстерності вчителя, керівника школи зумовлюється їх здатністю до творчо-пошукової роботи, ставленням до самоосвіти і саморозвитку, відкритістю до інновацій. В регіоні розроблена та успішно реалізується багаторівнева циклічна система неперервної освіти педагогічних працівників.

У змісті роботи районних методичних предметних комісій, шкіл фахового росту і професійної майстерності, лабораторій, творчих груп переважають проблеми впровадження досягнень сучасної педагогічної науки і практики, інноваційних технологій навчання і виховання.

Зокрема, методичні предметні комісії досліджували проблеми:

«Реалізація проектно-технологічної діяльності на уроках» (вчителі трудового навчання);

«Впровадження в практику елементів новітніх технологій навчання» (вчителі історії та основ правознавства);

«Творче використання особистісно орієнтованих технологій, інтерактивних методів навчання» (вчителі образотворчого мистецтва) та ін.

У спрямуванні творчих пошуків педагогів щодо вивчення і впровадження досягнень психолого-педагогічної науки та перспективного досвіду у навчально-виховний процес особлива увага приділяється творчим групам, які забезпечують розвиток творчої активності педагогічних кадрів, сприяють розвитку сучасного стилю педагогічного мислення, формуванню в них умінь самоаналізу, самовираження, самоствердження та саморозвитку власної професійної діяльності.

Протягом трьох останніх років ефективно і результативно працювали творчі групи вчителів української мови та літератури, світової літератури, початкових класів, працівників дошкільних навчальних закладів.

Серед нетрадиційних форм організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами широко запроваджуються інноваційні технології:

- технології педагогічного моделювання;
- проектні технології;
- технології розв'язання професійних задач стосовно конкретних ситуацій, перевірки правильності та ефективності розв'язання і внесення необхідних корективів;
- технології проблемного навчання;
- технології, які розвивають рефлексивні дії;
- технології з розвитку нової культури;
- діагностичні технології;
- мультимедійні технології.

Використання у навчальному процесі педагогічного моделювання, дозволяє забезпечити більш високий рівень навчально-пошукової діяльності педагогічних працівників у системі науково-методичної роботи.

Найбільшій популярності набули ділові ігри, які проводились у різноманітних формах, таких, як прес-конференція, круглий стіл, проблемний семінар тощо.

Основним джерелом для вибору тем ділових ігор є найбільш актуальні проблеми професійної діяльності педагогів у світлі сучасних вимог та типові труднощі, що ускладнюють їх діяльність.

У структурі методичної роботи поряд із традиційними формами все більше утверджуються і нові: проблемні лабораторії, творчі групи, школи педагогічної майстерності, клуби творчої педагогіки та ін.

Простежується результативність науково-методичної роботи з розвитку інформаційної культури та ІКТ-компетентності педагогічних кадрів.

Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управлінську, науково-методичну діяльність, навчально-виховний процес забезпечує вільний доступ педагогічних працівників району до активного використання ними сучасних інформаційних технологій.

Як інформаційний центр, РМК здійснює:

- ✓ оперативне інформаційне забезпечення освітньої діяльності навчальних закладів району;
- ✓ довідково-бібліографічне забезпечення навчально-виховного процесу та консультування педагогічних працівників закладів освіти району;
- ✓ методичне забезпечення діяльності шкільних бібліотек та координацію їх роботи щодо забезпечення закладів освіти підручниками, навчально-методичною літературою, навчальними програмами;
- ✓ випуск і розповсюдження інформаційно-методичних вісників;
- ✓ формування замовлень на видання підручників, навчально-методичних посібників та іншої навчально-методичної літератури, навчальних програм та забезпечення ними закладів освіти району;
- ✓ підготовку картотек та банків педагогічної інформації;
- ✓ інформаційне забезпечення районних педагогічних конференцій, семінарів, круглих столів, нарад педагогічних та керівних працівників закладів освіти району.

Сайт методичного кабінету (на ЗапоВікі) створює необмежене інформаційне поле, як для працівників РМК, так і для користувачів. У методичному кабінеті сформовано електронний інформаційний банк педагогічних інновацій, методичних рекомендацій. Також є банк даних, що містить:

- мережу освітніх установ;
- аналіз якісного і кількісного складу працівників РМК;
- аналіз якісного і кількісного складу керівних та педагогічних кадрів;
- дані про кількість дітей у закладах;
- дані про обдарованих дітей;

- картотеку педагогічного досвіду;
- дані про заклади, які впроваджують інноваційні технології;
- плани-графіки курсової підготовки, атестації педагогічних працівників;
- дані про науково-методичні теми (проблеми) шкіл району.

Поінформованості вчителів про досягнення психолого-педагогічної науки, ППД сприяє участь керівників ЗНЗ, членів методичного активу, вчителів у Всеукраїнських, обласних науково-практичних конференціях, семінарах, тренінгах, конкурсах.

У методичному кабінеті склалась система постійного консультування педагогічних працівників регіону. Організовані консультативні пункти з питань: «Створення системи управління закладом освіти», «Документування діяльності закладу освіти», «Упровадження нових державних стандартів у практику роботи закладів освіти», «Викладання навчальних предметів за новими навчальними програмами».

З метою розвитку творчого потенціалу педагогів щороку проводяться методична декада «Моє покликання – учитель» і панорама досвіду вчителів, які атестуються на встановлення (підтвердження) вищої кваліфікаційної категорії та педагогічних звань «старший учитель», «учитель-методист».

Найважливішим напрямком діяльності РМК є науково-методичне забезпечення трансформування педагогічних ідей, інноваційних технологій, педагогічного досвіду в практику роботи освітян району.

Вивчення педагогічного досвіду методисти розглядають як дослідницьку діяльність, що потребує спостереження педагогічного процесу, наукового осмислення проблеми досвіду, аналізу й порівняння результатів.

Науково-методична робота в опорних школах району являє собою цілісну систему, яка, ґрунтуючись на досягненнях науки і перспективному педагогічному досвіді, забезпечує неперервний інноваційний розвиток опорного закладу, його творчого потенціалу, формування професійної компетентності вчителів.

Наказом відділу освіти, молоді та спорту Запорізької райдержадміністрації визначено 8 опорних навчальних закладів, які працюють над актуальними проблемами.

Основними напрямками їх діяльності є:

- практичний показ оптимальних підходів, форм та методів реалізації визначених проблемних питань;
- інформація про нові теоретичні матеріали та нормативні документи;
- конструювання особистого досвіду на основі узагальнення способів розв'язання педагогічних проблем;
- презентація і поширення перспективного педагогічного досвіду.

Творчий потенціал майстрів педагогічної праці, опорних шкіл РМК ефективно використовує при визначенні структури, змісту і форм методичної роботи з педагогічними кадрами.

На базі кожного опорного закладу створені й успішно функціонують районні постійно діючі методичні формування (творчі групи, лабораторії, школи професійної адаптації, педагогічної майстерності, перспективного досвіду, майстер-класи) та проводяться епізодичні методичні заходи для різних категорій педагогічних працівників.

Ефективною формою передачі педагогічного досвіду є майстер-класи. Їх проводять педагоги-професіонали, переможці конкурсів, які володіють інноваційним досвідом роботи, індивідуальним стилем педагогічної діяльності, досягли високих результатів у навчанні, розвитку, вихованні учнів.

Одним із провідних аспектів діяльності методичного кабінету є робота з молодими вчителями.

На відповідному рівні працює школа молодого вчителя «Становлення», слухачами якої є вчителі-початківці.

Школа працює над проблемою «Становлення особистості вчителя – основа розвитку освіти», її заняття зорієнтовані на здобуття практичних навичок; уміння застосовувати теоретичні знання, набуті у ВНЗ; засвоєння різних методів навчання, вивчення перспективного досвіду; використання сучасних засобів навчання; впровадження нетрадиційних форм і методів навчання і виховання.

Цікаво пройшли практикуми: «Основна документація вчителя, класного керівника», «Як вести класний журнал?», «Оцінювання навчальних досягнень учнів: поточне та тематичне оцінювання». Відбувся круглий стіл «Сучасний педагог. Який він?». Щороку в освітніх закладах проходить декада молодого вчителя.

РМК здійснює інформаційно-аналітичне управління методичною роботою через:

- тематичні вивчення стану методичної роботи школи, рівня освітньо-кваліфікаційного забезпечення навчально-виховної роботи педагогічних працівників відповідно до державних освітніх та освітньо-кваліфікаційних стандартів;
- критеріальне оцінювання ефективності організації методичної роботи школи, участі педагогічних працівників у методичній роботі ;
- проведення моніторингів рівня професійної компетентності педагогічних працівників, стану викладання навчальних предметів, результатів навчальної діяльності учнів.

РМК через навчання керівників шкіл, членів методичного активу впливає на підвищення ефективності внутрішньошкільної методичної роботи.

Система методичної роботи в навчальних закладах спрямована на формування та творчий розвиток професійної компетентності педагогів, продукування нових ідей, технологій. Динамічні структури методичної роботи містять колективні, групові та індивідуальні форми, які взаємодіють та доповнюють одна одну.

Системна діяльність педколективів спрямована на розв'язання актуальних науково-методичних задач модернізації сучасної школи. Стратегічний напрям роботи РМК по реалізації проблемного питання знаходить своє логічне продовження в дослідженні педагогічними колективами споріднених науково-методичних проблем.

Пріоритетними напрямками методичної роботи в закладах є:

- створення освітнього середовища навчального закладу;
- розвиток професійних компетентностей педагогів;
- залучення вчителів до пошукової, дослідницької діяльності;
- організація роботи з молодими вчителями;
- цілеспрямованість та плановість самоосвітньої діяльності педагогічних працівників.

Педагоги району є авторами 81 публікації у всеукраїнських та обласних фахових виданнях, методичних порталах.

Процеси модернізації змісту освіти, нові пріоритети освітньої політики, зміна концептуальних орієнтирів стимулює пошук нових підходів до методичної діяльності; розробку моделі системи методичної роботи в умовах інформаційного суспільства; визначення, апробацію та обґрунтування комплексу педагогічних умов підвищення ефективності методичної роботи у сучасних умовах.

Література

1. Бухлова Н.В., Коновалова Л.М. Науково – методичний супровід самостійної й самоосвітньої діяльності педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти. - Донецьк: Каштан, 2008.
2. Турішева Л.В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект. // Харків: Основа, 2008.
3. Самодіагностика педагогічної діяльності. // Завуч. - № 1. - січень, 2005. - с.16-20.
4. Тевлін Б.Л. Професійна підготовка вчителів. – Харків: Основа, 2008.

5. Перші кроки до майстерності. // Завуч. - № 28. – жовтень, 2004. - с.18-21.
6. Педагогічна техніко-невід’ємна складова педагогічної майстерності вчителя. // Завуч. - № 1. - січень, 2006 р.
7. Федорчук В. Комунікативна компетентність педагога. - К.: Шкільний світ, 2007.